

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

JULIANE KOKOTT

12 päivänä maaliskuuta 2009¹

I Johdanto

1. Cour de cassation (Ranska) esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003² tulkinnasta.

2. Kysymysten tarkoituksena on selvittää, onko unkarilainen vai ranskalainen tuomioistuimen toimivaltainen avioeroa koskevassa asiassa, kun aviopuolisoiden asuinpaikka on Ranskassa ja aviopuolisilla on sekä Unkarin että Ranskan kansalaisuus.

3. Ennakkoratkaisukysymykset liittyvät unkarilaisen tuomioistuimen antaman avioerotuomion tunnustamiseen Ranskassa. Tuomio annettiin ennen asetuksen voimaan-

tuloa ja ennen Unkarin EU:hun liittymistä vireille pannun oikeudenkäynnin päätteeksi. Tällaisessa tapauksessa asetuksen N:o 2201/2003 soveltaminen riippuu asian kannalta merkityksellisten siirtymäsääntösten nojalla siitä, olisivatko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimet olleet asetuksen perusteella toimivaltaisia.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

4. Asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan ("Yleinen toimivalta") 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Puolisoiden avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevassa asiassa ovat toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimet,

1 – Alkuperäinen kieli: saksa.

2 – (EUVL L 338, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 2.12.2004 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 2116/2004 (EUVL L 367, s. 1) – niin kutsuttu Bryssel IIa -asetus.

- a) jonka alueella: hakemuksen tekemistä ja hän on joko kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, hänen 'kotipaikkansa' on siellä;
- puolisoiden asuinpaikka on, tai
  - puolisoiden viimeinen asuinpaikka oli, jos toinen puolisoista asuu siellä edelleen, tai
  - vastaajan asuinpaikka on, tai
  - jommankumman puolison asuinpaikka on, jos puoliset jättävät yhteisen hakemuksen, tai
  - hakijan asuinpaikka on, jos hän on asunut siellä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä, taikka
  - hakijan asuinpaikka on, jos hän on asunut siellä vähintään kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen
- b) jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, jossa on kummankin puolison 'kotipaikka'."
5. Asetuksen 19 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään toisessa tuomioistuimessa olevan oikeusriidan vireilläolovaikutuksesta avioliittoa koskevissa asioissa seuraavaa:
- "1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevia kanteita, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen.
-

3. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, on jätettävä asia tutkimatta.

– –”

6. Asetuksen 21 artiklassa säädetään muissa jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta muun muassa seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

– –

3. Jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi pyytää tämän luvun 2 jaksossa tarkoitettua menettelyssä vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän luvun 4 jakson soveltamista.

I - 6876

4. Jos kysymys tuomion tunnustamisesta tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi ratkaista tuomion tunnustamista koskevan kysymyksen.”

7. Asetuksen 22 artiklassa säädetään muun muassa seuraavista avioeroa koskevien tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteista:

”– –

a) jos tunnustaminen on selvästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään;

b) jos tuomio on annettu pois jäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu vastaajalle tiedoksi niin hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaajan todetaan yksiselitteisesti hyväksyneen tuomion;

– –”

8. Asetuksen 24 artiklan nojalla tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei kuitenkaan saa tutkia. Asetuksen 3–14 artiklassa tarkoitettuihin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin ei erityisesti voida soveltaa 22 artiklan a alakohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa kieltäytymisperustetta.

9. Asetuksen 64 artiklan 1, 3 ja 4 kohtaan sisältyvät seuraavat siirtymäsäännökset:

”1. Tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu tai rekisteröity, ja sellaisiin osapuolten välisiin sopimuksiin, jotka on tehty sen jälkeen, kun tätä asetusta on alettu soveltaa 72 artiklan mukaisesti.

--

3. Tuomiot, jotka on annettu ennen tämän asetuksen soveltamisen alkamispäivää asioissa, jotka on pantu vireille asetuksen

(EY) N:o 1347/2000 voimaantulon jälkeen, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tämän asetuksen III luvun säännösten mukaisesti, jos ne liittyvät avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen taikka vanhempainvastuuseen yhteisiin lapsiin nähden tällaisten avioliitto-oikeuden alaan kuuluvien menettelyjen yhteydessä.

4. Tuomiot, jotka on annettu ennen tämän asetuksen soveltamisen alkamispäivää mutta asetuksen (EY) N:o 1347/2000 voimaantulon jälkeen asioissa, jotka on pantu vireille ennen asetuksen (EY) N:o 1347/2000 voimaantuloa, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tämän asetuksen III luvun säännösten mukaisesti, jos ne liittyvät avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen taikka vanhempainvastuuseen yhteisiin lapsiin nähden tällaisten avioliitto-oikeuden alaan kuuluvien menettelyjen yhteydessä, kun sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat joko tämän asetuksen II luvun säännöksiä tai asetuksen (EY) N:o 1347/2000 säännöksiä taikka sellaisen yleissopimuksen määräyksiä, joka asian tullessa vireille oli voimassa tuomion antaneen ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion välillä.”

10. Asetuksen 72 artiklan nojalla asetus tuli voimaan 1.8.2004, ja sitä on sovellettu

1.3.2005 alkaen, lukuun ottamatta 67, 68, 69 ja 70 artiklaa, joita on sovellettu 1.8.2004 alkaen.

III Tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

11. Asetuksen N:o 2201/2003 sisältö pohjautuu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa 29.5.2000 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 1347/2000,³ jonka se korvasi.⁴ Asetuksen N:o 1347/2000 2 artikla vastaa sananmukaisesti asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklaa. Asetus N:o 1347/2000 on sen 46 artiklan nojalla tullut voimaan 1.3.2001.

12. Asetuksessa N:o 1347/2000 puolestaan toistetaan pääosin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoaasioissa 28.5.1998 tehdyn yleissopimuksen⁵ (jäljempänä Bryssel II -yleissopimus) määräykset. Yleissopimusta ei ole sen vuoksi enää pantu täytäntöön. Asetusta N:o 1347/2000 hyväksyessään neuvosto otti huomioon professori Alegría Borrásin laatiman yleissopimusta koskevan selitysmuistion (jäljempänä Borrásin muistio)^{6, 7}

13. Iaszlo Hadadi ja Csilla Marta Mesko ovat Unkarin kansalaisia. He avioituivat Unkarissa vuonna 1979 ja muuttivat vuonna 1980 Ranskaan. Vuonna 1985 he saivat myös Ranskan kansalaisuuden. Mesko toteaa joutuneensa vuosina 2000–2004 toistuvasti miehensä harjoittaman väkivallan uhriksi. Hadadi jätti 23.2.2002 avioerohakemuksen Pestin (Unkari) alioikeuteen. Mesko sai omien sanojensa mukaan tietää asiasta vasta kuusi kuukautta myöhemmin. Avioero myönnettiin alioikeuden 4.5.2004 antamalla lainvoimaisella tuomiolla.

14. Mesko puolestaan haki 19.2.2003 Tribunal de grande instance de Meaux'n (Ranska) perheoikeudellisten asioiden tuomarilta avioeroa syyllisyyden perusteella. Tuomari totesi 8.11.2005 antamassaan määräyksessä, ettei hakemusta voida ottaa tutkittavaksi. Mesko valitti määräyksestä Cour d'appel de Paris'hin, joka kumosi alioikeuden määräyksen. Cour d'appel perusteli tuomiotaan sillä, ettei unkarilaisen tuomioistuimen antamaa avioerotuomiota voida tunnustaa Ranskassa ja että Meskon avioerohakemus voidaan näin ollen ottaa tutkittavaksi.

3 – EYVL L 160, s. 19.

4 – Vrt. asetuksen N:o 1347/2000 johdanto-osan kuudes perustelukappale ja asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan kolmas perustelukappale.

5 – EYVL C 221, s. 2.

6 – EYVL C 221, s. 27.

7 – Vrt. asetuksen N:o 1347/2000 johdanto-osan kuudes perustelukappale ja asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan kolmas perustelukappale.

15. Hadadi valitti tästä tuomiosta Cour de cassationiin, joka esitti 16.4.2008 tekemällään päätöksellä EY 234 ja EY 68 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen (EY) N:o 2201/2003] 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tapauksessa, jossa puolisoilla on sekä sen jäsenvaltion kansalaisuus, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu, että Euroopan unionin jonkin toisen jäsenvaltion kansalaisuus, etusija on annettava sen jäsenvaltion kansalaisuudelle, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu?

2) Jos edellä esitettyyn kysymykseen vastataan kieltävästi, onko kyseistä säännöstä tulkittava siten, että siinä tapauksessa, että molemmilla puolisoilla on samojen kahden jäsenvaltion kansalaisuudet, siinä tarkoitetaan heidän kannaltaan vahvinta näistä kahdesta kansalaisuudesta?

3) Jos edellä esitettyyn kysymykseen vastataan kieltävästi, onko näin ollen katsottava, että puolisoille annetaan kyseisessä säännöksessä lisävaihtoehto, eli he voivat valintansa mukaan saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi jommassakummassa niistä kahdesta jäsenvaltiosta, joiden kansalaisuudet heillä molemmilla on?”

16. Yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevassa menettelyssä huomautuksia ovat esittäneet Ranskan, Saksan, Suomen, Puolan, Slovakian ja Tšekin hallitukset sekä Euroopan yhteisöjen komissio.

IV Oikeudellinen arviointi

A Alustava huomautus siirtymäsäännösten mukaisesta asetuksen soveltamisesta

17. Pääasian kohteena on Meskon jättämä avioerohakemus. Edellytyksenä hänen kanteensa tutkittavaksi ottamiselle näyttää tässä yhteydessä olevan se, ettei avioeroa ole vielä myönnetty toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antamalla tuomiolla, joka ranskalaisen tuomioistuimen on tunnustettava. Unkarilaisen tuomioistuimen 4.5.2004 antaman avioerotuomion tunnustaminen muodostaa täten esikysymyksen, johon on vastattava tutkittaessa ranskalaisissa tuomioistuimissa käsiteltävänä olevan avioerohakemuksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä.

18. Tästä on ensinnäkin todettava, että asetuksen N:o 2201/2003 21 artiklan 1 kohdassa otetaan lähtökohdaksi tunnustamisen periaate. Asetuksen 24 artiklan nojalla tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen puuttuva toimivalta ei normaalita-

pauksessa oikeuta tunnustamisesta kieltäytymiseen.

19. Avioeroa kuitenkin haettiin ja se myönnettiin Unkarissa, kun asetusta N:o 2201/2003 ei vielä sovellettu. Avioerotuomion tunnustaminen asetuksen nojalla tulee tästä syystä kyseeseen ainoastaan siirtymäsäännösten perusteella. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien on tältä osin viitannut perustellusti asetuksen 64 artiklan 4 kohtaan, joka koskee avioeroon liittyviä tuomioita, jotka

- on annettu ennen asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisen alkamispäivää mutta asetuksen N:o 1347/2000 voimaantulon jälkeen

- asioissa, jotka on pantu vireille ennen asetuksen N:o 1347/2000 voimaantuloa.

20. Asian kannalta merkityksellisiä asetuksen N:o 2201/2003 säännöksiä on sovellettu sen 72 artiklan nojalla 1.3.2005 alkaen. Asetus N:o 1347/2000 tuli voimaan 1.3.2001. Unkarin

kannalta ratkaiseva ajankohta on tältä osin kuitenkin 1.5.2004, koska liittymisasiakirjan⁸ 2 artiklan nojalla yhteisön säännöstö sitoo uusia jäsenvaltioita ja sitä sovelletaan näissä valtioissa vasta liittymispäivästä alkaen. Hadadi haki avioeroa 23.2.2002 eli ennen kuin asetusta N:o 1347/2000 alettiin soveltaa Unkarissa. Avioerotuomio annettiin 4.5.2004, siis asetuksen N:o 1347/2000 tultua voimaan Unkarissa ja ennen asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisen alkamispäivää.

21. Mesko totesi saaneensa tiedon asian vireillepanosta vasta kuusi kuukautta myöhemmin. Hän ei ole kuitenkaan väittänyt, että Hadadi on jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin haasteen antamiseksi tiedoksi siten, ettei asian katsottaisi asetuksen 16 artiklan nojalla tulleen vireille tuomioistuimessa tänä ajankohtana. Oikeudenkäyntiasiakirjoista käy lisäksi ilmi, että Mesko on ottanut osaa Pestin alioikeuden oikeudenkäyntiin.

22. Asian vireillepano ja tuomion antaminen sisältyvät näin ollen 64 artiklan 4 kohdassa säädettyihin ajanjaksoihin. Tästä syystä tuomio on asetuksen N:o 2201/2003 nojalla tunnustettava, kun sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat joko tämän asetuksen II

8 – Asiakirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EUVL 2003, L 236, s. 33).

luvun säännöksiä tai asetuksen N:o 1347/2000 säännöksiä taikka sellaisen sopimuksen määräyksiä, joka asian tullessa vireille oli voimassa Unkarin ja Ranskan välillä.

B Ennakkoratkaisukysymykset

23. Oikeudenkäyntiasiakirjoista ei voida päätellä, mihin säännöksiin Pestin alioikeus perusti toimivaltaisuuksensa ja mitä niissä säädetään. Sovellettujen toimivaltasäännösten voidaan kuitenkin katsoa vastaavan asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklaa, asetuksen N:o 1347/2000 2 artiklan samansisältöistä säännöstä tai sovellettavan yleissopimuksen määräyksiä jo siinä tapauksessa, että näistä oikeussäännöistä käy myös ilmi unkarilaisten tuomioistuinten toimivaltaisuus. Asianomaisten säännösten laajempi vertailu ei ole tarpeen. Asetuksen 64 artiklan 4 kohdalla on nimittäin määrä taata asetuksen tunnustamista koskevien säännösten soveltaminen kaikkien sellaisten tuomioistuinten tuomioihin, jotka olisivat myös olleet toimivaltaisia yhdenmukaistettuja säännöksiä tai sopimusmääräyksiä sovellettaessa.

24. Ennakkoratkaisupyynnöllä on tarkoitus selvittää, oliko asia näin eli olisiko Pestin alioikeus ollut toimivaltainen myös asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla.

25. Asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla puolisoitten avioeroa koskevassa asiassa ovat toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, jossa on kummankin puolison ”kotipaikka”. Siinä ei säädetä erityisesti tapauksesta, jossa aviopuolisot ovat kahden saman jäsenvaltion kansalaisia.⁹ Kolmessa ennakkoratkaisukysymyksessä tarkastellaan erilaisia mahdollisuuksia, miten toimivaltaisuus on 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla määritettävä tällaisessa tapauksessa.

26. Jos toiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastattaisiin myöntävästi, ratkaisevaa olisi ensisijaisesti vahvin kansalaisuus. Vahvimaksi olisi tällöin kaikeksi katsottava kansalaisuus, jolla on muiden arviointiperusteiden, esimerkiksi asuinpaikan, perusteella läheisin yhteys tuomioistuihin toisessa niistä jäsenvaltioista, joiden kansalaisia aviopuolisot ovat. Ainoastaan sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka kansalaisuus on vahvin, olisi tämän mukaan toimivaltainen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla. Sellaisten jäsenvaltioiden, joiden kansalaisuus ei ole yhtä vahva, tuomioistuimet eivät olisi tämän säännöksen nojalla toimivaltaisia.

⁹ – Vrt. Borrásin muistio, 33 kohdan loppu.

27. Vaihtoehto tälle on kolmannessa ennakkoratkaisukysymyksessä mainittu mahdollisuus, että molemmat yhteiset kansalaisuudet ovat samanarvoisia toimivaltaisuuden perusteita ja että hakija voi vapaasti valita, kummassa jäsenvaltiossa hän panee asian vireille. Näin ollen toimivaltainen olisi se tuomioistuin, jossa asia on pantu ensin vireille. Asetuksen 19 artiklan 3 kohdan nojalla toisen jäsenvaltion tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, olisi jätettävä asia tutkimatta.

28. Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään Cour de cassation tiedustelee, onko kansallisen tuomioistuimen annettava kaksoiskansalaisten kohdalla kansalaisuuden vahvuudesta riippumatta etusija aina oman jäsenvaltionsa kansalaisuudelle.

1. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

29. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymyksen vastattaessa on otettava huomioon, että ranskalaiset tuomioistuimet ovat epätyypillisessä tilanteessa, koska niiden on arvioitava asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan soveltamisen yhteydessä oman toimivaltaisuutensa sijasta toisen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaisuutta.

30. Tavallisesti jokainen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, tutkii ainoastaan omaa toimivaltaisuuttaan ja jättää asian mahdollisesti tutkimatta asetuksen 17 artiklan nojalla. Jos se katsoo olevansa toimivaltainen ja antaa asiassa tuomion, tuomio on tunnustettava toisessa jäsenvaltiossa, elleivät asetuksen 22 artiklassa säädettyt tunnustamatta jättämisen perusteet sitä estä. Sitä, oliko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin tosiasiallisesti toimivaltainen, ei saa asetuksen 24 artiklan nojalla enää kyseenalaistaa tunnustamisvaltiossa.

31. Tätä periaatetta ilmentää myös asetuksen 19 artiklan 1 kohdan lis pendens -sääntely. Sen mukaan tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin samassa avioliittoa koskevassa asiassa, on keskeytettävä asian käsittely, kunnes toisen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on ratkaissut toimivaltaisuutensa. Tuomioistuimissa, jossa kanne on nostettu myöhemmin, ei saa jatkaa siinä vireillä olevaa oikeudenkäyntiä esimerkiksi sen vuoksi, ettei se pidä tuomioistuinta, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltaisena. Tätä sääntelyä ei kuitenkaan voida soveltaa suoraan nyt esillä olevaan asiaan, koska oikeudenkäynti on pantu vireille ennen asetuksen soveltamisen alkamispäivää (asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 1 kohta).

32. Näin ollen herää kysymys siitä, miten tunnustamisvaltion sen tuomioistuimen on meneteltävä, jonka on asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan nojalla poikkeuksellisesti tutkittava, olisiko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin ollut saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltainen, kun aviopuolisoilla on tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisuuden lisäksi tunnustamisvaltion kansalaisuus.

33. Cour d'appelin näkemys asiasta on ilmeisesti seuraava: Sitä, mikä 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu (yhteinen) kansalaisuus aviopuolisoilla on, on arvioitava pelkästään kansallisen lainsäädännön perusteella. Ranskan lainsäädännön nojalla henkilöitä, joilla on Ranskan kansalaisuuden lisäksi ainakin yhden muun valtion kansalaisuus, on kohdeltava pelkästään Ranskan kansalaisina ottamatta huomioon sitä, että heillä on lisäksi jonkin muun valtion tai joidenkin muiden valtioiden kansalaisuus. Näin ollen unkarilaiset tuomioistuimet eivät ole 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltaisia Hadadin ja Meskon avioeroa koskevassa asiassa, koska he ovat – ranskalaisten tuomioistuinten näkökulmasta – ranskalaisia eivätkä unkarilaisia.

34. En voi kuitenkaan yhtyä tähän näkemykseen.

35. Kuten Saksan ja Puolan hallitukset sekä komissio toteavat, 3 artiklan 1 kohdan b alakohdtaa sovellettaessa ei voida määrittää pelkästään kansallisen lainsäädännön perusteella, mikä kansalaisuus kaksoiskansalaisella on tai mikä useammasta kansalaisuudesta on otettava huomioon. Kansalaisuuden käsitettä on pikemminkin tulkittava tässä yhteydessä itsenäisesti. Ainoastaan itsenäisellä tulkinalla nimittäin taataan, että asetuksen toimi-

valtasäännöksiä sovelletaan yhtenäisesti kaikissa jäsenvaltioissa.¹⁰

36. Borrásin muistion mukaan yleissopimuksessa ei ole määräyksiä kaksoiskansalaisuuden seurauksista, joten kunkin valtion oikeusviranomaiset soveltavat kansallisia säännöksiä asiaa koskevan yhteisön yleisen säännösten puitteissa.¹¹

37. Vaikka oletettaisiin, että tämä toteamus pitää paikkansa yleissopimuksen kohdalla, sitä ei kuitenkaan voida automaattisesti soveltaa asetukseen N:o 2201/2003. Kysymyksiin, joita ei ole nimenomaisesti säännelty, on mahdollisesti vastattava viittaamalla kansalliseen lainsäädäntöön pikemminkin Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen perustuvan jäsenvaltioiden yleissopimuksen kuin Euroopan yhteisön asetuksen kohdalla. Yhteisön säädöksiä on tällaisissa tapauksissa tulkittava ensisijaisesti itsenäisesti säännösten tarkoituksen perusteella. Lisäksi muistiossa todetaan, että kansallisia säännöksiä on sovellettava yhteisön yleisen säännösten puitteissa.

10 – Vrt. vastaavasti Brysselin yleissopimuksesta asia C-125/92, Mulox IBC, tuomio 13.7.1993 (Kok., s. I-4075, Kok. Ep. XIV, s. I-319, 11 kohta) ja asia C-437/00, Pugliese, tuomio 10.4.2003 (Kok., s. I-3573, 16 kohta).

11 – Borrásin muistio, 33 kohdan loppu.

38. Tässä yhteydessä muutamata asianosaiset ovat viitanneet asioissa Micheletti ynnä muut ja Garcia Avello annettuihin tuomioihin,¹² joissa yhteisöjen tuomioistuin käsitteli perusvapauksien merkitystä ja yleistä syrjintäkiellon periaatetta kaksoiskansalaisuutta koskevissa tapauksissa. Nyt esillä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole kyse perusvapauksien ulottuvuudesta, koska jo asetuksista voidaan johtaa riittävästi perusteita kansalaisuuden perustuvalla liittymälle.

39. Asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohta estää siten kaksoiskansalaisten kohtelemisen pelkästään oman valtion kansalaisina. Tämä kohtelu johtaisi nimittäin siihen, etteivät nämä henkilöt voisi vedota jäsenvaltion – nyt esillä olevassa asiassa ranskalaisessa – tuomioistuimessa 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaan toisen jäsenvaltion – nyt esillä olevassa asiassa Unkarin – tuomioistuinten toimivaltaisuuksien perustelemiseksi, vaikka heillä on sen jäsenvaltion kansalaisuus, jossa asia on pantu vireille.

40. Toisen jäsenvaltion tuomioistuinten olisi kuitenkin 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla käytettävä toimivaltaansa kahden kyseisen valtion kansalaisen avioeroasiassa,

jos niiden täytyisi – kuten normaalitapauksessa – tutkia itse oma toimivaltaisuuksensa.¹³ Jos tunnustamisvaltion tuomioistuimen on poikkeuksellisesti arvioitava tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaisuuksia, sen on otettava huomioon, että aviopuolisoilla on myös tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisuus ja että myös kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinten olisi näin ollen katsottava olevansa toimivaltaisia kansalaisuuden perusteella. Tämä vastaa myös keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteita, joihin asetus perustuu.

41. Tietyistä kansalaisuutta koskevista lainvalintakysymyksistä 12.4.1930 allekirjoitetun Haagin yleissopimuksen¹⁴ 3 artikla ei estä ehdottamaani tulkintaa. Tässä määräyksessä kodifioidaan tapaoikeudellinen sääntö, jonka mukaan henkilöä, jolla on kaksi kansalaisuutta tai tätä useampi kansalaisuus, voidaan pitää kussakin valtiossa, jonka kansalaisuus hänellä on, omana kansalaisena. Tämä sääntö ei kuitenkaan velvoita nyt esillä olevan kaltaisessa tilanteessa sivuuttamaan sitä, että toinen valtio, jonka kansalaisuus henkilöllä lisäksi on, kohtelee tätä henkilöä myös omana kansalaisenaan.¹⁵

12 – Asia C-369/90, Micheletti ym., tuomio 7.7.1992 (Kok., s. I-4239, Kok. Ep. XIII, s. I-11, 10 kohta) ja asia C-148/02, Garcia Avello, tuomio 2.10.2003 (Kok., s. I-11613, 28 kohta). Ks. jäsenvaltion kansalaisuuden vetoamisesta myös asia C-122/96, Saldanha ja MTS, tuomio 2.10.1997 (Kok., s. I-5325, 15 kohta); asia C-179/98, Mesbah, tuomio 11.11.1999 (Kok., s. I-7955, 31 kohta ja sitä seuraavat kohdat); asia C-192/99, Kaur, tuomio 20.2.2001 (Kok., s. I-1237, 19 kohta) ja asia C-200/02, Zhu ja Chen, tuomio 19.10.2004 (Kok., s. I-9925, 37 kohta).

13 – Tämä kuitenkin pätee ainoastaan, jollei vahvan kansalaisuuden merkitystä koskevaan toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavasta vastauksesta muuta johdu.

14 – Recueil des traités de la Société des Nations, osa 179, s. 89. Määräyksen sanamuoto on seuraava: "Subject to the provisions of the present Convention, a person having two or more nationalities may be regarded as it's national by each of the States whose nationality he possesses."

15 – Vrt. vastaavasti edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Garcia Avello, tuomion 28 kohta.

42. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava seuraavasti:

Jos jäsenvaltion tuomioistuimen on asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan nojalla tutkittava, olisiko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla ollut toimivaltainen, se ei saa pitää aviopuolisoita, joilla molemmilla on sekä sen jäsenvaltion kansalaisuus, jossa asia on pantu vireille, että tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisuus, pelkästään omina kansalaisinaan. Sen on otettava huomioon, että aviopuolisoilla on myös tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisuus ja että tämän jäsenvaltion tuomioistuimet olisivat täten olleet toimivaltaisia antamaan tuomion.

2. Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys

43. Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys ovat toistensa vaihtoehtoja: määritetäessä toimivaltaisuus kaksoiskansalaisten avioeroa koskevassa asiassa on otettava huomioon joko ainoastaan vahvin kansalaisuus, jolloin kansalaisuuden perusteella toimivaltaisia ovat ainoastaan jommankumman jäsenvaltion tuomioistuimet, tai molemmat kansalaisuudet, jolloin toimivaltaisia voivat olla molempien jäsenvaltioiden

tuomioistuimet. Kysymyksiä on näin ollen tarkasteltava yhdessä, jotta voidaan arvioida molempien mahdollisten ratkaisujen puolesta ja niitä vastaan puhuvia seikkoja.

44. Mesko ja Puolan hallitus kannattavat toimivaltaisuuden määrittämistä vahvimman kansalaisuuden perusteella. Tämä on Meskon mukaan Ranskan kansalaisuus, joka hänellä on asuttuaan maassa pitkästi yli 20 vuotta. Hän korostaa, että molempien kansalaisuuksien asettaminen samanarvoiseen asemaan käynnistäisi kilpajuoksun tuomioistuimiin ja että edullisimman oikeuspaikan etsiminen (forum shopping) tarjoaisi asianosaiselle mahdollisuuden väärinkäytöksiin.

45. Muut oikeudenkäyntiin osallistuneet sitä vastoin korostavat, että 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa viitataan pelkästään aviopuolisoiden yhteiseen kansalaisuuteen. Tuomioistuimen toimivallan lisäehdoksi ei saa niiden mukaan asettaa sitä, että kyseessä on vahvin kansalaisuus. Lisäksi ne korostavat, että 3 artiklan 1 kohdan a alakohta mahdollistaa muita eli aviopuolisoiden asuinpaikkaan liittyviä toimivaltaperusteita, jotka ovat samanarvoisessa asemassa yhteistä kansalaisuutta koskevan toimivaltaperusteen kanssa.

46. Aluksi on todettava, että asetuksessa N:o 2201/2003 säädetään ainoastaan tuomioistuimen toimivallasta eikä lainvalintasäännöistä, jotka ratkaisevat sen, mitä aineellista oikeutta avioeroon sovelletaan. Asetuksen N:o 2201/2003 nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen on näin ollen määritettävä sovellettava laki kansallisen lainsäädännön perusteella. Jos kansallisten – kuten ilmeisesti myös unkarilaisten – lainvalintasäännösten nojalla sovelletaan ensisijaisesti sen tuomioistuimen lakia, jossa asia on pantu vireille (lex fori -periaate), samanaikaisesti toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisen kanssa voidaan kuitenkin tehdä ennakkopäätös sovellettavasta lainsäädännöstä.

47. Oikeuskirjallisuudessa moitittu asetuksen ”lainvalintasokeus (négation des conflits de lois)”¹⁶ voi täten tosiasiaa suosia aviopuolisoiden kilpajuoksua tuomioistuihin. Sen sijaan, että erimieliset aviopuolisot pohtisivat rauhassa avioeron vireillepanoa, heitä mahdollisesti rohkaistaan panemaan asia nopeasti vireille yhdessä toimivaltaisista tuomioistuinta turvatakseen näin itselleen tämän toimivaltaisen tuomioistuimen kansainvälisen yksityisoikeuden nojalla sovellettavan aineellisen avioero-oikeuden edut. Jos asia nimittäin pannaan vireille kahdessa tuomioistuimessa, toimivaltainen on asetuksen 19 artiklan ensisijaisuussäännön mukaisesti tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu.

16 – Vrt. Kohler, C., ”Status als Ware: Bemerkungen zur europäischen Verordnung über das internationale Verfahrensrecht für Ehescheidungen”, teoksessa Mansel, P. (toim.), *Vergemeinschaftung des europäischen Kollisionsrechts*, 2001, s. 41 ja 42 (ranskankielinen versio: Kohler, C., ”Libre circulation du divorce? Observations sur le règlement communautaire concernant les procédures en matière matrimoniale”, teoksessa de Moura Ramos, R. M. ym. (toim.), *Estudos em homenagem à Professora Doutora Isabel de Magalhães Collaço. Vol. I*, 2002, s. 231, 233).

48. Myös komissio on havainnut nämä kielteiset vaikutukset, jotka johtuvat siitä, että asetuksessa säädetään pelkästään toimivaltaisuudesta. Se onkin jo ehdottanut, että sovellettavan lain määrittämisestä annetaan yhteiset säännöt.¹⁷

49. Edellä esitetyt toteamukset koskevat kuitenkin ainoastaan avioeroa mutta eivät avioeron seurauksia, kuten erityisesti elatusvaateita. Asetuksen (EY) N:o 44/2001¹⁸ 5 artiklan 2 kohtaan sisältyvä tätä koskeva toimivaltasääntely on korvattu äskettäin erityisellä asetuksella,¹⁹ jossa lisäksi viitataan elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 23.11.2007 tehtyyn Haagin pöytäkirjaan. Toimivaltaisuus avioeroasiassa ei asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan nojalla myöskään automaattisesti tarkoita toimivaltaisuutta huolto-oikeutta koskevissa päätöksissä. Avioeron seurauksista avio-oikeuden piiriin

17 – Komission 17.7.2006 antama ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EY) N:o 2201/2003 muuttamisesta tuomioistuimen toimivallan osalta sekä avioliittoasioissa sovellettavaa lakia koskevien sääntöjen antamisesta, KOM(2006) 399 lopullinen. Ks. myös 14.3.2005 annettu vihreä kirja sovellettavasta lainsäädännöstä ja tuomioistuimen toimivallasta avioeroasioissa, KOM(2005) 82 lopullinen. Koska tätä ns. Rooma III -asetusta koskevasta ehdotuksesta ei ole päästy yksimielisyyteen, nyt tarkastellaan mahdollisuutta edetä asiassa tiivistetyn yhteistyön muodossa (vrt. lehdistötiedote oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 2887. istunnosta 24. ja 25. heinäkuuta 2008, saatavilla internetosoitteessa: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/08/205&format=PDF&aged=0&language=DE&guiLanguage=en>). Ehdotuksesta lähemmin Kohler, C., ”Zur Gestaltung des europäischen Kollisionsrechts für Ehesachen: Der steinige Weg zu einheitlichen Regeln über das anwendbare Recht für Scheidung und Trennung”, *Zeitschrift für das Gesamte Familienrecht, (FamRZ)*, 2008, s. 1673.

18 – Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1).

19 – Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18.12.2008 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 4/2009 (EUVL 2009, L 7, s. 1).

kuuluvalla omaisuudella ei ole olemassa lainkaan yhteisön sääntelyä.

50. Mesko kiistää muodollisesti Pestin alioikeuden toimivaltaisuuden. Hän kuitenkin näyttää pitävän epäasianmukaisena erityisesti sitä, että avioeroasiaan sovellettiin Unkarin eikä Ranskan lainsäädäntöä. Mesko katsoo, että hänen aviopuolisonsa on hakenut avioeroa tarkoituksella Unkarissa välttyäkseen Ranskan oikeudessa syyllisyyden perusteella määrättävän avioeron seurauksilta, vaikka aviopuolisoilla ei hänen mukaansa ollut käytännössä juurikaan yhteyksiä Unkariin.

51. Edellä esitetyn perusteella on tutkittava, onko 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tuomioistuimen toimivallan perusteena on pelkästään yhteinen vahvin kansalaisuus, kun kyse on henkilöistä, joilla on kahden tai useamman jäsenvaltion kansalaisuus.

52. Vahvimman kansalaisuuden ensisijaisuuden periaate on tunnettu kansainvälisessä oikeudessa jo pitkään,²⁰ ja se vaikuttaa siellä

esimerkiksi valtioiden oikeuteen myöntää diplomaattinen suoja.²¹ Tässä yhteydessä vahvemmaksi katsotaan erityisesti sen valtion kansalaisuus, jossa on henkilön vakinaisen asuinpaikka.²²

53. Sitä, missä määrin perusvapaudet rajoittavat tämän periaatteen soveltamista,²³ ei tarvitse tutkia nyt esillä olevassa asiassa, jos jo asetus estää vahvimman kansalaisuuden asettamisen etusijalle. Tätä varten on tutkittava, voidaanko 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaan sisältyvää kansalaisuuden käsitettä tulkita siten, että kahden tai useamman jäsenvaltion kansalaisuuden omaavien henkilöiden osalta liittymäkohdaksi on otettava ainoastaan sen jäsenvaltion kansalaisuus, johon henkilöllä on läheisin tosiasiallinen yhteys.

54. Ensinnäkin on todettava, ettei 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaan sanamuoto tue tällaista tulkintaa. Kuten Saksan hallitus perustellusti toteaa, asetuksessa otetaan lukuisissa muissa kohdissa liittymäkohdaksi kansalaisuus, jolla ei kuitenkaan tarkoiteta ainoastaan vahvaa kansalaisuutta. Jos lainsäätäjällä olisi tästä

20 – Vrt. edellä 41 kohdassa mainitun 12.4.1930 allekirjoitetun Haagin yleissopimuksen 5 artikla, jonka sanamuoto on seuraava:

”Within a third State, a person having more than one nationality shall be treated as if he had only one. Without prejudice to the application of its law in matters of personal status and of any conventions in force, a third State shall, of the nationalities which any such person possesses, recognise exclusively in its territory either the nationality of the country in which he is habitually and principally resident, or the country with which in the circumstances he appears to be in fact most closely connected.”

21 – Vrt. Haagin kansainvälisen tuomioistuimen asiassa *Nottebohm* 6.4.1955 antama tuomio, ICJ Reports 1955, s. 4, 22 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

22 – Vrt. edellä alaviitteessä 20 mainittu Haagin yleissopimuksen 5 artikla.

23 – Ks. tästä edellä alaviitteessä 12 mainittu oikeuskäytäntö, josta muutamat asianosaiset johtavat, että toimivaltaisuuden määrittäminen vahvimman kansalaisuuden perusteella on ristiriidassa perusvapauksien kanssa.

poiketen halunnut, että 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa otetaan huomioon pelkästään vahva kansalaisuus, lainsäätäjäksi olisi oletettavasti säätenyt nimenomaisesti siitä.

55. Sanamuoto ei kuitenkaan ole yksin ratkaiseva. Huomioon on pikemminkin otettava myös säännöksen tarkoitus, syntyhistoria ja lainsäädännöllinen asiasyhteys.

56. Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen nojalla asetus on osa pyrkimyksiä luoda vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuva alue, jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus. Sen avioliittoa koskevia asioita käsittelevien säännösten tavoitteet ovat samat kuin jo asetuksen N:o 1347/2000 ja Bryssel II -yleissopimuksen perustana olleet tavoitteet.²⁴

57. Kuten Borrásin muistiossa todetaan, Bryssel II -yleissopimuksen toimivaltamääräyksissä pyritään ottamaan huomioon osapuolten edut ja mahdollistamaan henkilöiden liikkuvuuteen mukautettu joustava sääntely. Niillä pyritään auttamaan henkilöitä tinkimättä oikeusvarmuudesta.²⁵ Toimivallan määrittämiseen hyväksytyt perusteet ovat näin ollen objektiivisia, keskenään vaihtoehtoisia ja muut poissulkevia.²⁶

58. Nämä tavoitteet puoltavat sitä, että henkilöille, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, annetaan mahdollisuus oikeuspaikan joustavaan valintaan. Näiden henkilöiden saattaa siten olla yksinkertaisempaa kääntyä sen jäsenvaltion tuomioistuimen puoleen, jossa on heidän vakainainen asuinpaikkansa. Yhtä hyvin on kuitenkin myös mahdollista, että he panevat asian mieluummin vireille kotimaassaan, jonka kielen he hallitsevat paremmin ja jonka tuomioistuinjärjestelmä ja oikeusjärjestys ovat heille tutumpia. Siksi asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan nojalla mahdollisia ovat useammat oikeuspaikat, joita ei ole tietoisesti asetettu tärkeysjärjestykseen toisin kuin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyssä yleissopimuksessa (Brysselin yleissopimus).²⁷

59. Jos 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa sovellettaessa kaksoiskansalaisten kohdalla otettaisiin huomioon ainoastaan vahvempi kansalaisuus, tämä rajoittaisi valinnanmahdollisuuksia. Koska vakinaisella asuinpaikalla olisi olennainen merkitys vahvan kansalaisuuden määrittämisessä, 3 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan perusteella määräytyvät tuomioistuimet olisivat usein samat. Tämä merkitsisi tosiasiaassa kaksoiskansalaisten kohdalla a ja b alakohdan mukaisten oikeuspaikkojen asettamista tärkeysjärjestykseen, mitä ei nimenomaisesti ole haluttu. Sitä vastoin aviopari, jolla on ainoastaan yksi yhteinen kansalaisuus, voisi panna asian

24 – Vrt. asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan kolmas perustelukappale.

25 – Vrt. Borrásin muistion 27 kohta.

26 – Borrásin muistion 28 kohta.

27 – Vrt. Borrásin muistion 28 kohta. Vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivallan ensisijaisuudesta Brysselin yleissopimuksen ja asetuksen N:o 44/2001 2 artiklan perusteella ks. asia C-51/97, Réunion européenne ym., tuomio 27.10.1998 (Kok., s. I-6511, 16 kohta); asia C-265/02, Frahuil, tuomio 5.2.2004 (Kok., s. I-1543, 23 kohta) ja asia C-98/06, Freeport, tuomio 11.10.2007 (Kok., s. I-8319, 34 kohta).

vireille kotimaansa tuomioistuimissa myös siinä tapauksessa, että aviopuolisoiden vakinaisen asuinpaikka ei ole ollut enää pitkään aikaan kyseisessä jäsenvaltiossa ja että heillä on enää vain vähän tosiasiallisia yhtymäkohtia tähän valtioon.

60. Toimivaltaperusteilla on tarkoitus taata, että asianosaisella on todellinen side toimivaltaa käyttävään jäsenvaltioon, kuten asetuksen N:o 1347/2000 johdanto-osan 12 perustelukappaleessa korostetaan.²⁸ Tämä side syntyy joko tuomioistuimen sijaintivaltiossa olevan vakinaisen asuinpaikan tai yhteisen kansalaisuuden kautta. Tässä yhteydessä lainsäätäjät olettaa, että kansalaisuuden myötä syntyy myös tosiasiallinen yhteys, ja ottaa siten lähtökohdaksi arviointiperusteen, jota on yksinkertaista käyttää ja joka mahdollistaa toimivaltaisen tuomioistuimen kiistatoman määrittämisen.

61. Asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan ei ole sisällytetty yksityiskohtaisempia laadullisia arviointiperusteita, kuten kansalaisuuden vahvuutta. Kansalaisuuden vahvuuden määrittäminen nimittäin ensinnäkin hankaloittaisi tuomioistuimen toimivallan tutkimista. Toiseksi tämä olisi vastoin

asetuksen tavoitetta taata oikeusvarmuus tuomioistuimen toimivallan osalta.

62. Vahvimman kansalaisuuden määrittämiseen liittyisi huomattavia epävarmuustekijöitä jo siitä syystä, ettei tälle epämääräiselle käsitteelle ole olemassa määritelmää. Lisäksi tässä yhteydessä olisi mahdollisesti otettava huomioon useita tosiseikkoja, joiden arviointi ei aina johda yksiselitteiseen tulokseen. Pahimmassa tapauksessa seurauksena voisi olla negatiivinen toimivaltaristiriita, jos kumpikin tuomioistuin pitäisi toisen jäsenvaltion kansalaisuutta vahvimpana. Asetukseen ei sisälly tällaisten toimivaltaristiriitojen varalta säännöstä, jonka nojalla jäsenvaltion tuomioistuin voisi siirtää asian sitovasti toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle.²⁹

63. Tätä päätelmää ei estä se, että 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, ratkaiseva on aviopuolisoiden kansalaisuuden sijasta heidän ”kotipaikkansa”. ”Kotipaikalla” saattaa olla tiettyjä yhtäläisyyksiä vahvan kansalaisuuden kanssa. Erityisesti jokaisella henkilöllä voi asian kannalta merkityksellisten kansallisten säännösten nojalla olla aina vain yksi ”kotipaikka”.³⁰ Tästä kahta jäsenvaltiota koskevasta erityissäätelystä, jonka ansiosta

28 – Sen sanamuoto on seuraava: ”Hyväksytyt toimivaltaperusteet nojautuvat periaatteeseen, jonka mukaan asianosaisella on oltava todellinen side toimivaltaa käyttävään jäsenvaltioon. Päätös tiettyjen perusteiden sisällyttämisestä asetukseen perustuu siihen tosiseikkaan, että ne ovat voimassa eri jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestelmissä ja että muut jäsenvaltiot hyväksyvät ne.”

29 – Vrt. 29.1.2009 esittämäni ratkaisuehdotus asiassa C-523/07, A (76 ja 80 kohta).

30 – Vrt. tästä Borrásin muistiossa (34 kohta) esitetyt Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin toteamukset.

ne voivat pitää kiinni toimivallan määrittämiseen perinteisesti sovelletuista arviointiperusteista, ei kuitenkaan voida tehdä yleisiä päätelmiä kansalaisuuden käsitteen tulkinasta.

64. Kuten Slovakian hallitus lisäksi perustellusti korostaa, siinä tapauksessa, että aviopuolisoilla on sekä yhteinen ”kotipaikka” yhdessä jäsenvaltiossa että yhteinen toisen jäsenvaltion kansalaisuus, voi syntyä samoja ongelmia kuin kahden saman jäsenvaltion kansalaisuuden kohdalla. Asetuksesta ei voida päätellä, että ainoa oikeuspaikka määritettäisiin tässä tapauksessa yhteisen ”kotipaikan” perusteella ja ettei asiaa voitaisi panna vireille sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka kansalaisia molemmat ovat.

65. Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta kokoavasti, ettei 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaan sisältyvän kansalaisuuden käsitteen rajaaminen pelkästään vahvimpaan kansalaisuuteen vastaa asetuksen N:o 2201/2003 sanamuotoa eikä tavoitteita. Asetuksen toimivaltajärjestelmä avioeroa koskeissa asioissa ei kokonaisuudessaan perustu useampien oikeuspaikkojen poissulkemiseen. Siinä pikemminkin säädetään nimenomaisesti useampien samanarvoisten oikeuspaikkojen rinnakkaisuudesta.

66. Tähän liittyy välttämättä hakijan valinta-oikeus. Asetuksen kanssa ei ole ristiriidassa se, että kaksoiskansalaiset voivat tässä yhteydessä valita kahden jäsenvaltion tuomioistuinta, jotka ovat toimivaltaisia pelkästään kansalaisuuden perusteella. Koska 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa edellytetään, että molemmat aviopuoliset ovat sen jäsenvaltion kansalaisia, jonka tuomioistuimessa asia on pantu vireille, tätä säännöstä sovellettaessa on turvattu se, että molemmilla aviopuolisoilla on sama suhde tähän oikeuspaikkaan ja ettei asiaa voida panna vireille tuomioistuimessa, jonka toimivaltaisuus olisi jommallekummalle aviopuolisolle täysin odottamatonta tai epätodennäköistä.

67. Hakijan valinnanmahdollisuus ei myöskään lisää oikeudellista epävarmuutta. Oikeusvarmuusperiaatteesta seuraa, että yhteisön lainsäädännön on oltava yksiselitteistä ja yksityisten on voitava ennakoida sen soveltaminen.³¹ Nämä vaatimukset otetaan huomioon 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, sellaisena kuin sitä on nyt esillä olevassa asiassa ehdotan tulkittavan, koska toimivaltaisuus voidaan määrittää kiistatta yhteisen kansalaisuuden perusteella. Kahden tai useamman jäsenvaltion kansalaisten kohdalla useamman jäsenvaltion tuomioistuimet

31 – Vrt. mm. asia C-301/97, Alankomaat v. neuvosto, tuomio 22.11.2001 (Kok., s. I-8853, 43 kohta); asia C-255/02, Halifax ym., tuomio 21.2.2006 (Kok., s. I-1609, 72 kohta) ja asia C-288/07, Isle of Wight Council ym., tuomio 16.9.2008 (Kok., s. I-7203, 47 kohta).

voivat olla toimivaltaisia. Jos asia pannaan tästä syystä vireille useamman jäsenvaltion tuomioistuimissa, toimivaltaristiriita ratkeaa kuitenkin yksiselitteisesti 19 artiklan nojalla.

tai käyttää niitä väärin.³² Väärinkäyttö kuitenkin edellyttää, että yhteisön säännösten edellytysten muodollisesta noudattamisesta huolimatta säännösten tavoitteita ei saavuteta siihen vetoamalla.³³

68. Kuten nyt esillä oleva asia osoittaa, kielteiset ilmiöt, kuten kilpajuoksu tuomioistuimiin, eivät ole tosiasiaa kovinkaan ongelmallisia tuomioistuimen toimivallan kannalta sinänsä. Vaikka Mesko on asunut pitkään Ranskassa ja osallistumisesta Unkarissa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin aiheutuu hänelle enemmän kustannuksia kuin osallistumisesta hänen asuinpaikkansa tuomioistuimessa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin, hän ei kuitenkaan ensisijaisesti vastusta oikeuspaikkaa sinänsä. Hän pikemminkin moittii unkarilaisen avioero-oikeuden soveltamista ranskalaisen avioero-oikeuden sijasta. Tämä ei kuitenkaan ole suoraa seurausta asetuksesta N:o 2201/2003 vaan Unkarin kansainvälisen yksityisoikeuden säännöistä. Ei olisi asianmukaista kompensoida yhtenäisten lainvalintäsääntöjen puutetta tulkitsemalla olemassa olevia toimivaltasäännöksiä niiden tavoitteiden ja systematiikan vastaisesti.

70. Asian vireille paneminen sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka kansalaisia aviopuolisot ovat, ei kuitenkaan ole ristiriidassa 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan tavoitteiden kanssa – kuten on jo todettu – siinäkään tapauksessa, että liittymäkohdaksi on otettu vähemmän vahva kansalaisuus.

71. Lisäksi on otettava huomioon, että tuomioistuimen toimivaltaa koskevien säännösten yhteydessä merkittävässä asemassa on oikeusvarmuus, joka edellyttää, että yksityisten on voitava ennakoida yhteisön lainsäädännön soveltaminen.³⁴ Tästä syystä ajatus oikeuden väärinkäytöstä voi johtaa vain poikkeustapauksissa siihen, että asian vireille panemista yhdessä sovellettavien säännösten nojalla toimivaltaisessa tuomioistuimessa on pidettävä väärinkäyttönä.

69. Asian vireille panemista yhdessä 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltaisessa tuomioistuimessa ei voida myöskään pitää väärinkäyttönä, kuten Meskon edustaja väitti suullisessa käsittelyssä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeussubjektit eivät saa vedota yhteisön oikeusnormeihin vilpillisesti

32 – Vrt. asia C-110/99, Emsland-Stärke, tuomio 14.12.2000 (Kok., s. I-11569, 51 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja edellä alaviitteessä 31 mainittu asia Halifax ym., tuomion 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

33 – Vrt. vastaavasti edellä alaviitteessä 32 mainittu asia Emsland-Stärke, tuomion 52 kohta ja edellä alaviitteessä 31 mainittu asia Halifax ym., tuomion 74 kohta.

34 – Vrt. edellä alaviitteessä 31 mainittu oikeuskäytäntö.

V Ratkaisuehdotus

72. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että Cour de Cassationin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin vastataan seuraavasti:

1. Jos jäsenvaltion tuomioistuimen on tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan nojalla tutkittava, olisiko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla ollut toimivaltainen, se ei saa pitää aviopuolisoita, joilla molemmilla on sekä sen jäsenvaltion kansalaisuus, jossa asia on pantu vireille, että tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisuus, pelkästään oman valtionsa kansalaisina. Sen on otettava huomioon, että aviopuolisoilla on myös tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisuus ja että tämän jäsenvaltion tuomioistuimet olisivat täten olleet toimivaltaisia antamaan tuomion.
2. Jos molemmat aviopuolisot ovat useamman saman jäsenvaltion kansalaisia, asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisen toimivallan määrittämisessä ei saa ottaa huomioon pelkästään vahvinta kansalaisuutta. Tämän säännöksen nojalla toimivaltaisia ovat päinvastoin kaikkien sellaisten jäsenvaltioiden tuomioistuimet, joiden kansalaisia molemmat aviopuolisot ovat.